

Aan Zijne Excellentie de Gouverneur van Aruba,
t.a.v. de Minister van Financiën en Cultuur
L.G. Smith Blvd. 76
Alhier

Bestuurskantoor Minister van Algemene Zaken	
Ingek.:	29 MAY 2024
Verz.:	
Volgnr.:	6211

Uw brief: 7 mei 2024
Uw kenmerk: LV-24/0004
Datum: 29 mei 2024
Kenmerk: RvA 30-24

Onderwerp: Ontwerp-landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 20 december 2023 (AB 2023 no. 68) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024

Naar aanleiding van bijgaand aan de Raad ter advies toegezonden ontwerp-landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 20 december 2023 (AB 2023 no. 68) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024, moge de Raad Uwe Excellentie het volgende berichten.

1. Algemeen

1.1 Het onderhavige ontwerp strekt tot wijziging van de Landsverordening van 20 december 2023¹ tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024. Ingevolge artikel IV.1 van de Staatsregeling van Aruba² wordt de Raad gehoord over ontwerpen van landsverordeningen die door de regering aan de Staten worden aangeboden. Aangezien de onderhavige wijziging van de Landsbegroting 2024 de vorm heeft van een ontwerp-landsverordening, wordt ook over dit ontwerp advies gevraagd aan de Raad. De Raad heeft in het kader (van de behandeling) van het ontwerp kennisgenomen van respectievelijk de 'Voorjaarsnota 2024 behorende bij de eerste begrotingswijzigingsvoorstellen aangaande dienstjaar 2024' (hierna: Voorjaarsnota 2024) en het 'Advies bij de eerste begrotingswijziging 2024 en Voorjaarsnota' van het College Aruba financieel toezicht (CAft), d.d. 29 april 2024 (kenmerk: Cft 202400046).

1.2 De in het ontwerp opgenomen verbeterde economische prognoses voor het dienstjaar 2024 zijn gebaseerd op de inzichten van januari 2024 van de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI). Volgens deze laatste publicatie bedraagt in het meest waarschijnlijke scenario voor 2024 de nominale economische groei 3,0% waarmee voor Aruba het bruto binnenlands product (bbp) uitkomt op Afl.

¹ AB 2023 no. 68.

² AB 1985 no. 26.

7.025 miljoen.³ In mei 2024 heeft DEZHI echter haar nieuwste prognoses voor 2024 gepubliceerd.⁴ Deze prognoses zijn aanzienlijk verbeterd ten opzichte van de cijfers waar het ontwerp vanuit gaat. Zo wordt op basis van de laatste cijfers voor 2024 een nominale economische groei van 8,5% verwacht waarmee het bbp van 2024 uitkomt op Afl. 7.408 miljoen.⁵ Niet alleen wordt voor 2024 een stijging van het nominale bbp verwacht, ook laten deze meest recente cijfers een toename van het reële bbp zien van 3,9%.

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) verwacht in haar meest recente cijfers van april 2024 minder positieve nominale cijfers voor 2024, namelijk een economische groei van 3,4% en een bbp van Afl. 7.284 miljoen.⁶ De Centrale Bank van Aruba (CBA) voorziet in haar publicatie van maart 2024 - gebaseerd op beschikbare informatie en data tot en met oktober 2023 - nog de minst positieve ontwikkeling van de economie, namelijk een nominale economische groei van 1,2% en zelfs een daling van 0,1% van de reële economie.

Gezien de verbeterde vooruitzichten van de DEZHI in haar “*Economic Outlook 2024-2025*” en de grote verschillen tussen de prognoses van de DEZHI, het IMF en de CBA, zet de Raad vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de gebruikte cijfers in het ontwerp.

1.3 Eind november 2023 is met unanimititeit door de Staten ingestemd met de wijzigingen in de Landsverordening Aruba Tijdelijk Financieel Toezicht⁷ (LAft) om de nieuwe financiële normen wettelijk te verankeren, en zo deugdelijk financieel beheer te garanderen.⁸ Deze nieuwe begrotingsnormen zijn met ingang van 1 januari 2024 in werking getreden.⁹ De Raad constateert echter dat de regering een andere invulling van de financiële normen hanteert omtrent a) de inzet van meevallers, b) de schulddefinitie en c) de inzet van overschotten bij de collectieve sector voor schuldreductie, dan hetgeen in de LAft bepaald is. Zo wordt in de LAft a) geen onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten meevallers, b) bepaald dat het schuldbegrip betrekking heeft op de gehele collectieve sector en niet alleen op de schuld van het Land en c) bepaald dat overschotten bij de overige entiteiten van de collectieve sector ingezet dienen te worden voor schuldreductie. De door het Land gehanteerde eigen regels van

---

³ MvT, p. 1.

⁴ DEZHI (2024) *Economic Outlook 2024 - 2025*.

⁵ DEZHI (2024) *Economic Outlook 2024 - 2025*, p. 11.

⁶ Zie <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>.

⁷ AB 2015 no. 39.

⁸ Ministerie van Algemene Zaken (2024) *Jaarverslag 2023 Ministerie van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening*, p. 1.

⁹ Zie de Landsverordening van 20 december 2023 houdende wijziging van de Landsverordening Aruba Tijdelijk Financieel Toezicht (opname nieuwe begrotingsnormen) (AB 2023 no. 67).

budgetdiscipline¹⁰ stroken diensengevolge niet met het bepaalde in de LAft waardoor wetgeving en uitvoering niet op één lijn zitten. De Raad acht het dan ook van belang om wetgeving en praktijk met elkaar in overeenstemming te brengen, met name op de punten van de inzet van en het onderscheid in verschillende typen meevallers, het gehanteerde schuldbegrip en het inzetten van overschotten van de collectieve sector voor schuldreductie en vervolgens dit vastleggen in duidelijke beleidsregels met betrekking tot de toepassing van de vigerende begrotingsregels.

2. Ontwerp-landsverordening

2.1 De Landsbegroting 2024 toonde een financieringsoverschot van Afl. 70,4 miljoen voor het Land, hetgeen neerkwam op +1,0% van het bbp. Op basis van de voorlopige realisatiecijfers van 2023, actualisaties van economische prognoses, beleidsmatige en autonome meevallers en verschuivingen in (meerjarige) beleidsaccenten is in het ontwerp een aantal begrotingsaanpassingen opgenomen, resulterende in een toename van het eerder geraamde financieringssaldo van 0,1 procentpunt tot +1,1% van het bbp.¹¹

Als gevolg van bovenstaande zijn zowel aan de ontvangstenkant als aan de bestedingenkant mutaties doorgevoerd. Aan de middelenkant betreft dit een opwaartse aanpassing van Afl. 30,1 miljoen, aan de kostenkant wordt een opwaartse aanpassing voorgesteld van Afl. 24,3 miljoen en de kapitaaluitgaven nemen met Afl. 0,9 miljoen toe. Het financieringsoverschot voor het dienstjaar 2024 komt hierdoor uit op Afl. 75,2 miljoen, hetgeen neerkomt op 1,1% van het bbp voor 2024.

Tabel 1: Overzicht mutaties wijziging Landsbegroting 2024 t.o.v. de Landsbegroting 2024¹²

	Δ (wijz. 2024 - 2024)	Bedrag (in Afl. milj.)
Financieringssaldo Landsbegroting 2024		70,4
<i>Mutaties middelen</i>	▲	30,1
<i>Mutaties kosten</i>	▲	24,3
<i>Mutaties financieringsmiddelen</i>	-	0,0
<i>Mutaties kapitaaluitgaven</i>	▲	0,9
Financieringssaldo na begrotingswijziging		75,2

De aanpassingen aan de middelenkant betreffen:

- actualisaties in de middelenramingen op basis van waargenomen realisatietendensen en nieuwe economische prognoses;
- een beleidsmatige meevaller ontstaan door beleidsintensiveringen omwille van de naleving (*compliance*) van belastingverplichtingen aan het Land; en

¹⁰ MvT, p. 5.

¹¹ Considerans jo. MvT, p. 3.

¹² In deze tabel staan afgeronde bedragen, waardoor afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

- het afvoeren van de middelenraming van het begrotingsfonds Pandemische Veerkracht en Innovatie en geormerkte Nederlandse middelen ten behoeve van de uitvoering van programma's uit het landspakket.

Aan de bestedingenkant vinden mutaties plaats vanwege:

- verschuivingen in beleidsaccentueringen;
- de uitvoering van programma's van het landspakket;
- een autonome meevaller bij de post rente; en
- de beleidsintentie om de koopkracht van diverse groepen te versterken.

De gevolgen van de mutaties voor de Landsbegroting 2024 zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Voorgestelde mutaties op Landsbegroting 2024¹³

Tabel 2: Voorgestelde mutaties op Landsgbegroting 2024						
(Bedragen in miljoenen Afl.)	Begroting 2024		Mutaties suppletoire begroting 2024		Begroting 2024 na mutaties	
Totale ontvangsten	1.729,6		30,1		1.759,7	
Directe belastingen	567,0		33,5		600,5	
Indirecte belastingen	771,7		5,6		777,3	
Overige ontvangsten	350,7		(9,0)		341,7	
Totaal exploitatierekening	1.689,4		30,1		1.719,5	
Verkoop onr. goederen en grond	0,0		-		0,0	
Lokale kredietaflossing	6,1		-		6,1	
Vrijgekomen afschrijvingen	34,1		-		34,1	
Totaal kapitaalrekening	40,2		-		40,2	
Totale bestedingen	1.659,3		25,2		1.684,5	
Personeelslasten	471,1		12,6		483,7	
Goederen & diensten	216,4		2,2		218,6	
Rente	327,5		(4,9)		322,7	
Subsidies	230,2		12,6		242,8	
Overdrachten	178,8		0,6		179,4	
Bijdragen & afschrijvingen	190,9		1,1		192,0	
Totaal exploitatierekening	1.614,9		24,2		1.639,2	
Investerings	20,0		0,9		20,9	
Lokale vermogensoverdrachten	4,4		-		4,4	
Lokale kredietverlening	20,0		-		20,0	
Totaal kapitaalrekening	44,4		0,9		45,3	
	Bedrag	% BBP	Bedrag	% BBP	Bedrag	% BBP
Financieringssaldo	70,4	1,0%	4,9	0,1%	75,2	1,1%
Primair saldo ¹⁴	397,9	5,8%	-	-	397,9	5,8%

¹³ In deze tabel staan afgeronde bedragen, waardoor afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

¹⁴ Het primaire saldo wordt gedefinieerd als het saldo van de ontvangsten minus de bestedingen, uitgezonderd de rentelasten.

Overheidsschuld ¹⁵	5.549,9	81,3%		5.545,0	78,9%
BBP	6.828,0		7.025,0	7.025,0	

2.2 Uit bovenstaande tabel is op te maken dat de verbetering van 's Lands financieringssaldo uitsluitend veroorzaakt wordt door de autonome meevaller in de rentelasten. De geoormerkte middelen ten behoeve van de uitvoering van het landspakket buiten beschouwing gelaten, wordt alle ontstane financiële ruimte - hetzij door een toename aan de ontvangstenkant hetzij door bezuinigingen of neerwaartse bijstellingen van bovenmatige ramingen aan de kostenkant - volledig ingezet voor het doen van nieuwe uitgaven, niet zijnde investeringen. In zijn advies op de ontwerp-landsbegroting 2024 heeft de Raad zich kritisch uitgelaten over de alsmaar stijgende overheidsuitgaven in combinatie met een toenemende afhankelijkheid van het toerisme.¹⁶ Met de voorgestelde wijzigingen in het ontwerp wordt deze trend voortgezet.¹⁷

Gezien de hoge aflossingsverplichtingen van het Land de komende jaren en de daarbij behorende hoge herfinancieringsbehoefte¹⁸, acht de Raad een meer prudente besteding van 's Lands middelen op zijn plaats. Gelet op de ontwikkelingen op de financiële markten van de afgelopen twee jaar, waardoor met name de internationale rentetarieven gestegen zijn, zal herfinanciering van op korte termijn aflopende leningen tegen een gemiddeld hoger rentetarief plaatsvinden.¹⁹ Hierdoor zullen, ondanks een dalende overheidsschuld, de rentelasten voor 2024 (en de jaren erna) alsnog toenemen. Een zeer recente positieve ontwikkeling is daarbij het akkoord tussen Aruba en Nederland inzake een nieuwe rijkswet waarin onder meer begrotingsnormen en financieel toezicht worden opgenomen. Blijkens het persbericht wordt hierbij ook de mogelijkheid van herfinanciering van bestaande leningen mogelijk gemaakt, nadat de

¹⁵ De verwachte schuldstand voor eind 2024 is afkomstig uit de Voorjaarsnota 2024, p. 21.

¹⁶ Zie het advies van de Raad op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024, d.d. 2 augustus 2023, kenmerk RvA 44-23, p. 7.

¹⁷ DEZHI (2024) *Economic Outlook 2023-2025 January 2024*, p. 5 - 6.

¹⁸ Zie het advies van de Raad op de ontwerp-landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 29 september 2023 (AB 2023 no. 44) tot wijziging van de Landsverordening van 24 november 2022 (AB 2022 no. 145) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023, de Landsverordening van 30 november 2022 (AB 2022 no. 149) tot vaststelling van de begroting van de Staten van Aruba voor het dienstjaar 2023 en de Landsverordening van 30 november 2022 (AB 2022 no. 147) tot vaststelling van de begroting van de Raad van Advies voor het dienstjaar 2023, d.d. 22 november 2023, kenmerk RvA 72-23, p. 9 - 10.

¹⁹ Zie ook pagina 13 van de toelichting behorende bij de Nota van Wijziging op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024.

rijkswet van kracht is geworden.²⁰ Indien dit voor de datum van de aflossingen is bewerkstelligd dan kan zelfs een besparing op de rentekosten worden gerealiseerd.

2.3 Op basis van de voorgestelde wijzigingen, die in tabel 2 staan weergegeven, en de meest actuele prognosecijfers 2024 van de entiteiten behorende tot de collectieve sector, heeft de Raad onder meer het realiteitsgehalte van de voorgestelde gewijzigde begrotingscijfers beoordeeld. Hij merkt hierbij op dat - aangezien het begrotingsproces van het Land ook een meerjarige kijk op de overheidsfinanciën dient te bevatten - de toelichting onvoldoende ingaat op de gevolgen van de voorgestelde wijzigingen op het meerjarig kader van de overheidsfinanciën. Ook is het de Raad opgevallen dat bij een relatief groot aantal mutaties uitsluitend de mutatie genoemd wordt, zonder een nadere toelichting daarop. Hij zal dan ook op een aantal van de aangebrachte mutaties, die een toelichting of nadere verduidelijking behoeven, hieronder nader ingaan.

Ontvangsten

2.4 De toelichting stelt dat als gevolg van beleidsintensiveringen omwille van het structureel versterken van de nalevingsgraad (*compliance*) van belastingverplichtingen aan het Land, er een beleidsmatige meevaller is van Afl. 30,0 miljoen.²¹ Verder blijkt dat de totale belastingontvangsten toenemen met Afl. 39,1 miljoen, onderverdeeld naar directe belastingen (Afl. 33,5 miljoen) en indirecte belastingen (Afl. 5,6 miljoen).²² Hoewel in de toelichting inhoudelijk kort wordt ingegaan op deze intensiveringen²³, acht de Raad deze toelichting onvoldoende om de directe relatie tussen de beleidsintensiveringen en hogere belastingopbrengsten te verduidelijken. Zo vraagt de Raad zich bijvoorbeeld af in hoeverre geavanceerde digitale formulieren zullen bijdragen aan een hogere *compliance*. Ook wordt niet aangegeven bij welke specifieke belastingontvangsten een toename te verwachten is en of dit een resultaat is van de verbeterde economische vooruitzichten of van de beleidsintensiveringen. Daarbij zou het verhelderend zijn als een overzicht bijgevoegd zou worden van de belangrijkste posten waarin aangegeven is welk deel van de ontvangsten betrekking heeft op het juiste tijdvak en welk deel op reeds vervallen tijdvakken (en daarmee dus te laat zijn ontvangen).

Gezien de aanzienlijke omvang van de toename in de geraamde belastingontvangsten, adviseert de Raad om in de toelichting aan te geven a) welke

---

²⁰ Zie het nieuwsbericht 'Aruba en Nederland sluiten bestuurlijk akkoord over houdbare overheidsfinanciën' van 24 mei 2024 van de Rijksoverheid (https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/05/24/aruba-en-nederland-sluiten-bestuurlijk-akkoord-over-houdbare-overheidsfinancien#:~:text=Het%20bestuurlijk%20akkoord%20volgt%20op,rente%20van%206%2C9%25.)).

²¹ MvT, p. 3.

²² MvT, p. 17.

²³ MvT, p. 6.

specifieke belastingontvangsten een verbetering zullen laten zien en b) in hoeverre dit het resultaat is van de beleidsintensiveringen.

2.5 De begrote belastingontvangsten zijn gebaseerd op de inzichten van de DEZHI van januari 2024. In de meest actuele “*Economic Outlook 2024-2025*” van de DEZHI zijn de economische prognoses aanzienlijk verbeterd. Hierdoor is het aannemelijk dat deze verbeterde economische prognoses ook tot een verbetering van de directe en indirecte belastingontvangsten zullen leiden. De Raad adviseert dan ook om voor de belastingontvangsten uit te gaan van de meest recente economische prognoses.

2.6 Als gevolg van de vertraging in de instelling van het begrotingsfonds Pandemische Veerkracht en Innovatie, wordt de raming van de hiermee gemoeide middelen met Afl. 13,0 miljoen naar beneden bijgesteld.²⁴ Uit de toelichting behorende bij de ontwerp-Landsbegroting 2024 blijkt dat in de Landsbegroting 2024 een opbrengst van Afl. 25,0 miljoen is opgenomen, afkomstig van een bijzondere heffing ten behoeve van dit begrotingsfonds.²⁵ Hieruit leidt de Raad af dat verwacht wordt dat dit begrotingsfonds medio 2024 ingesteld zal zijn. Aangezien het voor de Raad niet duidelijk is wat de stand van zaken is omtrent de bijbehorende wetgeving voor dit begrotingsfonds - het (ontwerp)wetgevingsproduct is in ieder geval nog niet aan de Raad ter advisering aangeboden - vraagt hij zich af of het resterende begrote bedrag van Afl. 12,0 miljoen aan opbrengsten voor dit begrotingsfonds realistisch is. Geadviseerd wordt om hier in de toelichting aandacht aan te besteden.

2.7 Eerder heeft de regering aangegeven dat voor 2024 - op basis van het voorzichtigheidsbeginsel - geen raming opgenomen was voor de terugvordering van loonsubsidie, aangezien voor de jaren 2022 en 2023 de prognoses zich slechts voor iets minder dan de helft gerealiseerd hadden. Ook werd aangegeven dat op basis van monitoringsinformatie van de Sociale Verzekeringsbank (SVb) eventueel via een suppletoire begrotingswijziging deze ramingen alsnog opgenomen zouden kunnen worden.²⁶ In het ontwerp zijn echter geen ramingen hiervoor opgenomen. Hier rijst de vraag welk bedrag over de eerste maanden van 2024 aan te veel uitgekeerde loonsubsidie reeds teruggevorderd is en of niet alsnog een raming voor het dienstjaar 2024 opgenomen dient te worden.

2.8 In de Landsbegroting 2024 wordt uitgegaan van een dividenduitkering van de ATA van Afl. 20,0 miljoen in 2024. Voor 2023 bedraagt het vastgestelde nettoresultaat van de ATA Afl. 32,5 miljoen, waardoor de uitkering van de ATA Afl. 12,5 miljoen meer

---

²⁴ MvT, p.12.

²⁵ Zie de Memorie van Toelichting bij de ontwerp-landsbegroting 2024, p. 154.

²⁶ Zie pagina 30 en 31 van het Nader rapport bij het advies op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024, d.d. 29 augustus 2023, kenmerk SMR-W-443/2023.

bedraagt dan opgenomen is in de Landsbegroting 2024.²⁷ Geadviseerd wordt dan ook om - met inachtneming van de wettelijk bepaalde minimumomvang van de reserves (het Noodfonds Marketing en Promotie) van de ATA²⁸ - de uitkering van de ATA aan het Land naar boven bij te stellen met een bedrag van Afl. 12,5 miljoen.

Bestedingen

2.9 Als gevolg van de voorgenomen beleidsactie van het Land om per 1 juli 2024 de koopkracht van diverse groepen te versterken, nemen de kostenposten personeelslasten (overheidspersoneel) en subsidies (onderwijspersoneel) onderscheidenlijk toe met Afl. 12,4 miljoen en Afl. 3,0 miljoen.²⁹ Ook de kostenpost overdrachten wordt met Afl. 2,8 miljoen verhoogd in verband met de voorgenomen verhoging van de raming van de reparatietoeslag, naar rato van de indexering voor ambtenaren en gelijkgestelden.³⁰ Een toelichting op deze bedragen ontbreekt echter. De Raad acht het van belang dat in de toelichting ingegaan wordt a) op welke periode de koopkrachtcompensatie betrekking heeft, b) of er sprake is van geheel of gedeeltelijke koopkrachtcompensatie en c) hoe de bedragen voor deze koopkrachtcompensatie tot stand gekomen zijn.

2.10 Met betrekking tot deze koopkrachtversterking is bovendien niet eenduidig vast te stellen of bij de in de toelichting opgenomen bedragen voor de Hoge Colleges van Staat en het Landsbedrijf Dienst Openbare Werken (DOW) op dezelfde wijze zijn berekend.³¹ Geadviseerd wordt om deze bedragen toe te lichten.

2.11 Doordat in het dienstjaar 2024 ter bepaling van de kredietwaardigheid van het Land naast de kredietbeoordelaars Standard & Poor's en Fitch een derde kredietbeoordelaar - Moody's - zal worden ingeschakeld, nemen de kosten voor deze kredietbeoordelaars toe met Afl. 850.500.³² Wat de reden, het nut en de noodzaak zijn voor deze uitbreiding van het aantal kredietbeoordelaars, wordt niet toegelicht. Het is van belang dat de toelichting alsnog ingaat op de toegevoegde waarde van het inschakelen van een derde kredietbeoordelaar.

---

²⁷ Zie het bericht 'ATA a inverti mas den mercadeo y a wanta su gastonan operacional mescos' van 6 mei 2024 op de website [www.ata.aw](https://www.ata.aw/news/a-t-a-a-inverti-mas-den-mercadeo-y-a-wanta-su-gastonan-operacional-mescos?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1xFbibLbHC9db9Vhxyja4uiCBok-8rsfVT_o1bSbY_fYC65ulLEL1aaRY_aem_ARJL9tKl5PzdZtwqhJ2dVVO8sAg4YaN4myfXb1c0ISnvj5jO1y0Moh-tl4lOXnUBHVTvBGcinA6BVwQNKxxCJrjVd) (https://www.ata.aw/news/a-t-a-a-inverti-mas-den-mercadeo-y-a-wanta-su-gastonan-operacional-mescos?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1xFbibLbHC9db9Vhxyja4uiCBok-8rsfVT_o1bSbY_fYC65ulLEL1aaRY_aem_ARJL9tKl5PzdZtwqhJ2dVVO8sAg4YaN4myfXb1c0ISnvj5jO1y0Moh-tl4lOXnUBHVTvBGcinA6BVwQNKxxCJrjVd).

²⁸ Zie artikel 17, zesde lid, onderdeel a en d, van de Landsverordening instelling Aruba Tourism Authority (AB 2011 no. 14).

²⁹ MvT, p. 3.

³⁰ MvT, p. 17.

³¹ MvT, p. 9.

³² MvT, p. 16 - 17.

2.12 De toelichting stelt dat de raming van de kostenpost subsidies onder de Directie Cultuur incidenteel verhoogd wordt met Afl. 4,0 miljoen ten behoeve van de renovatie van Cas di Cultura.³³ Hoewel in de toelichting bij de Landsbegroting 2024 niets is opgenomen over een eventuele renovatie bij Cas di Cultura, wordt het door de regering wenselijk en/of noodzakelijk geacht dat dit alsnog in 2024 gaat plaatsvinden. Gezien het aanzienlijke bedrag dat met de renovatie van Cas di Cultura gemoeid is en het voornemen tot deze renovatie in de ontwerp-landsbegroting 2024 niet aan de orde is gekomen, acht de Raad een toelichting, onder meer ingaande op de noodzakelijkheid van deze renovatie in het lopende dienstjaar, op zijn plaats. Daarnaast stelt de Raad de vraag hoe de prioritering van grote onderhouds- en renovatieprojecten bepaald wordt, onder meer verwijzende naar de problematiek omtrent de rioolwater-zuiveringsinstallaties.³⁴

2.13 Voorgesteld wordt de kostenpost subsidies onder Directie Ouderenzaken structureel aan te vullen met Afl. 4,9 miljoen omwille van de stichtingen ouderenzaken. Dit in het kader van het Deltaplan Ouderen Aruba (DOA) 2023 - 2033 ten behoeve van de uitbreiding van dagverblijven voor ouderen en het beleid sociale benadering ouderenzaken.³⁵ Het DOA 2023 - 2033 beschrijft drie centrale beleidsspeerpunten binnen het ouderenbeleid, namelijk 1) een collectieve visie en sociaal perspectief op ouderenzorg en het ouder worden, 2) het versterken en waar nodig creëren van aangepaste, toegankelijke en betaalbare (zorg)voorziening en 3) het bereiken van een gebalanceerde en houdbare verdeling van de (zorg)kosten van vergrijzing.³⁶

Hoewel in het DOA 2023 - 2033 een *roadmap*³⁷ is opgenomen om de geformuleerde doelstellingen te bereiken, ontbreekt een financiële onderbouwing hierbij. Hierdoor is niet duidelijk a) hoeveel kosten er in totaal met het DOA gemoeid zijn, b) hoe de extra begrote uitgaven van Afl. 4,9 miljoen bijdragen aan het bereiken van de geformuleerde doelstellingen en c) welke incidentele en structurele (extra) uitgaven gedaan dienen te worden om deze doelstellingen te bereiken. Geadviseerd wordt voornoemde vraagpunten in de toelichting te adresseren.

2.14 Ter dekking van de kosten van de huur van hydranten van de WEB, wordt bij de Dienst Brandweer een verhoging van de raming van de post goederen en diensten voorgesteld van Afl. 1,1 miljoen.³⁸ De post goederen en diensten bij de Dienst Brandweer

³³ MvT, p. 17.

³⁴ Zie ook het advies van de Raad op de ontwerp-landsverordening overdracht rioolnetwerk en vuilverbrandingsinstallatie, d.d. 25 oktober 2023, kenmerk RvA 61-23, p. 2 - 4.

³⁵ MvT, p. 10.

³⁶ Ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken (2023) *Deltaplan Ouderen Aruba 2023 - 2033; Samenwerken aan een gezamenlijke visie en sociale benadering*, p. 5.

³⁷ Ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzaken (2023) *Deltaplan Ouderen Aruba 2023 - 2033; Samenwerken aan een gezamenlijke visie en sociale benadering*, p. 21.

³⁸ MvT, p. 15.

gaat hiermee van Afl. 2,6 miljoen naar Afl. 3,7 miljoen (een toename van ruim 40%). Voor het dienstjaar 2023 werd nog ‘slechts’ een bedrag van Afl. 1,9 miljoen aan goederen en diensten begroot waardoor de geraamde kosten inmiddels verdubbeld zijn ten opzichte van 2023. De Raad vraagt zich af a) waar de onvoorziene stijging aan huurkosten van hydranten door veroorzaakt wordt, b) of deze stijging incidenteel of structureel is en c) wat de overige oorzaken zijn van de verdubbeling van de kosten aan goederen en diensten ten opzichte van 2023 bij de Dienst Brandweer. Geadviseerd wordt om hier in de toelichting op in te gaan.

2.15 Voorgesteld wordt om binnen de post goederen en diensten een bedrag van Afl. 4,4 miljoen te verschuiven van Overig Justitie en Sociale Zaken naar Directie Sociale Zaken.³⁹ Dit bedrag is bij de behandeling van de ontwerp-landsbegroting 2024 met een Nota van Wijziging in de Landsbegroting 2024 opgenomen en is bestemd voor de bekostiging van zorgovereenkomsten voor buitenlandse medische zorg.⁴⁰ De Raad vraagt zich hierbij af a) wat voor soort zorgkosten het hier betreft en b) waarom deze kosten ten laste van het ministerie van Justitie en Sociale Zaken zijn en niet behoren tot de buitenlandse zorgkosten van de AZV. De Raad adviseert om in de toelichting in te gaan op deze vraagpunten.

2.16 In de begroting van de DOW voor het dienstjaar 2024 zijn voor de afdeling Beheer Waterschappen geen kosten opgenomen in verband met de destijds geplande overdracht van de rioolwaterzuiveringsinstallaties in 2023.⁴¹ Aangezien deze overdracht nog niet gerealiseerd is en het onderhoud en beheer van de rioolwaterzuiveringsinstallaties nog steeds onder de DOW vallen, is de Raad van mening dat deze kosten alsnog voor (een gedeelte van) het dienstjaar 2024 begroot dienen te worden. De Raad adviseert dan ook om deze kosten, via een gewijzigde begroting van de DOW voor 2024, in de Landsbegroting te verwerken.

Collectieve sector

2.17 De toelichting stelt dat het Land samen met de andere entiteiten van de collectieve sector nadere afspraken gaat maken over het inzetten van bovenmatige resultaten dan de wettelijk voorgeschreven norm en in hoeverre de begrotingsregels overgenomen en toegepast kunnen worden bij de overige entiteiten, waarbij niet uit het oog verloren dient te worden dat met name de sociale fondsen meerjarig financieel

---

³⁹ MvT, p. 15.

⁴⁰ Zie pagina 12 van de toelichting behorende bij de Nota van Wijziging op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024.

⁴¹ Zie pagina 32 en 33 van de memorie van toelichting behorende bij de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begroting van de Dienst Openbare Werken voor het dienstjaar 2024 en pagina 4 van het Nader rapport behorende bij de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begroting van de Dienst Openbare Werken voor het dienstjaar 2024, d.d. 25 oktober 2023, kenmerk SMR-W-451/23.

zelfredzaam dienen te blijven.⁴² De Raad vraagt zich hierbij af hoe hier invulling aan gegeven gaat worden in verband met het onderscheid - wat betreft de taakstelling en wijze van financiering - tussen de verschillende entiteiten en of de afspraken separaat per entiteit of voor alle entiteiten samen worden gemaakt. Dit gezien het feit dat op dit moment voor bepaalde entiteiten - zoals de ATA⁴³ en de SVb⁴⁴ - een wettelijke reserveverplichting geldt, maar een dergelijke verplichting voor de AZV⁴⁵ niet. Met het oog hierop en op de vergrijzende samenleving onderschrijft de Raad dat bij bovenmatige resultaten niet alleen gekeken wordt hoe deze resultaten ingezet kunnen worden voor schuldreductie. Ook dient gekeken te worden hoe deze resultaten passen in de waarborging van een zodanige financiële conditie van de sociale fondsen zodat deze hun taak op de (middel)lange termijn kunnen blijven uitvoeren.

2.18 In de toelichting is - in tegenstelling tot eerdere ontwerp-begrotingswijzigingen die de Raad heeft ontvangen⁴⁶ - geen overzicht opgenomen van de collectieve sector. Voor het dienstjaar 2024 zijn de begrotingsnormen zoals opgenomen in de LAft van toepassing, hetgeen onder meer inhoudt dat het financieringssaldo van de collectieve sector jaarlijks minimaal 1,0% dient te bedragen. Teneinde inzicht te bieden in hoeverre in 2024 voldaan wordt aan deze begrotingsnorm, maar ook met betrekking tot de in de LAft gedefinieerde totale schuldquote van de collectieve sector, adviseert de Raad dan ook om de toelichting aan te vullen met een overzicht van de collectieve sector.

3. Redactioneel

Voorstellen tot redactionele verbeteringen zijn in de marge van het ontwerp en de toelichting aangegeven.

---

⁴² MvT, p. 8.

⁴³ Zie artikel 17, zesde en achtste lid, van de Landsverordening instelling Aruba Tourism Authority (AB 2011 no. 14).

⁴⁴ Sociale Verzekeringsbank Aruba (2024) *Jaarverslag 2021*, p. 38.

⁴⁵ Uitvoeringsorgaan AZV (2024) *Gecombineerd financieel verslag Uitvoeringsorgaan AZV 2023*, p. 46 en p. 57.

⁴⁶ Zie de ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 30 juli 2021 (AB 2021 no. 125) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2021 en tot wijziging van de Landsverordening instelling ministeries 2018 (AB 2013 no. 94), kenmerk SMR-W-190/2021 en de ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 13 april 2022 (AB 2022 no. 51) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2022, de Landsverordening van 13 mei 2022 (AB 2022 no. 65) tot vaststelling van de begroting van de Staten van Aruba voor het dienstjaar 2022, de Landsverordening van 10 mei 2022 (AB 2022 no. 64) tot vaststelling van de begroting van de Raad van Advies voor het dienstjaar 2022 en de Landsverordening van 10 mei 2022 (AB 2022 no. 66) tot vaststelling van de begroting van de Algemene Rekenkamer voor het dienstjaar 2022, kenmerk SMR-W-374/2022.

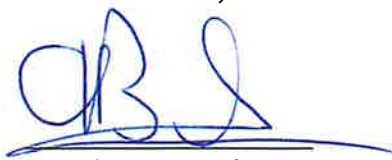
4. Conclusie en eindadvies

Als gevolg van de voorgestelde aanpassingen, neemt het financieringsoverschot van het Land toe met Afl. 4,9 miljoen ten opzichte van de Landsbegroting 2024. Hierdoor bedraagt het financieringsoverschot Afl. 75,2 miljoen hetgeen neerkomt op 1,1% van het bbp. Voor de collectieve sector neemt het financieringsoverschot toe tot een bedrag van Afl. 133,7 miljoen, hetgeen neerkomt op 1,9% van het bbp.⁴⁷ Hiermee wordt in 2024 ruim voldaan aan de in de LAft bepaalde norm voor het financieringssaldo van de collectieve sector van +1,0% van het bbp.

Echter, met betrekking tot enkele andere bepalingen uit de LAft - zoals het onderscheid in en de inzet van meevallers, schulddefinitie en de inzet van overschotten bij de collectieve sector voor schuldreductie - sluiten wetgeving en uitvoering niet op elkaar aan. Daarnaast gaat de toelichting onvoldoende in op de aan te brengen mutaties - waarbij het bij enkele mutaties om aanzienlijke bedragen gaat - waardoor de Raad het informatiegehalte van de toelichting ontoereikend acht. Voorts ontbreekt een meerjarig uitgavenkader, waardoor de financiële gevolgen van de voorgestelde wijzigingen onvoldoende inzichtelijk gemaakt worden. Ten slotte wordt in het ontwerp niet uitgegaan van de meest recente economische prognoses van de DEZHI. Hierdoor zet de Raad vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de in het ontwerp gebruikte cijfers.

De Raad kan zich voor het overige met de doelstelling en de inhoud van het ontwerp verenigen en geeft u in overweging het aan de Staten aan te bieden, nadat met het voorgaande rekening zal zijn gehouden.

De Secretaris,

mr. A. Braamskamp

De plv. Voorzitter,

drs. C. Timmer

---

⁴⁷ Voorjaarsnota 2024, p. 21.